

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO. 32 (3488) ●

● ЧАЦВЕР, 25 ЖНІЎНЯ, 2016

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Шчасце новых дарог
Актывісты суполкі “Уздым” з Даўгаўпілса ў чарговы раз пабывалі ў Краславе, а таксама на Бацькаўшчыне
Стар. 2

Паэзія, што бярэ ў палон
У Беларусі адзначаюцца юбілей вядомых паэтаў з Магілёўшчыны: Сцяпана Гаўрусёва і Анатоля Сербантовіча
Стар. 3

У Неапаль — з песнямі
Супляменніца з Італіі Таццяна Пумпулева лічыць: найлепшы адпачынак бывае толькі ў родным краі
Стар. 4

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Дзяніс і яго каманда

Маладыя беларусы з Санкт-Пецярбурга здорава гуляюць у футбол і мараць ладзіць сяброўскія матчы ды размаўляць з супляменнікамі ў розных кутках свету на роднай мове

Кацярына Мядзведская

Для мяне заўсёды цікава: чаму гэта людзі ўвогуле займаюцца грамадскай дзейнасцю? Што для іх стымул? Ведаю такіх нямала: апантаных ідэяй, з агнём у вачах... Часта яны ж адораныя і арганізатарскім талентам, з незвычайным запасам энергіі. Як сустракаю такіх, думаю: пэўна ж, ёсць дзеля чаго зусім не малыя абавязкі на сябе ўскладаць. Бо і асноўную ж працу, і сем’і ды хатнія клопаты ім, як кажуць, ніхто не адмяняў... Таму незвычайнымі, сапраўды неардынарнымі асобамі лічу ўсіх сваіх сяброў-беларусаў замежжа — кіраўнікоў суполак, творчых гуртоў ды іх актыўных памочнікаў. У апошні час назіраю: да беларускага руху ў замежжы далучаецца моладзь, а гэта і беларусы ў другім ці й трэцім пакаленні. Сярод іншых — Таццяна Пучок, Аляксей Кравец у Казахстане, Анастасія Трубянкова ў Новасібірску, Воля Галанавя ў Іркуцку, хлопцы і дзяўчаты са спартыўна-культурнага клуба “Усход” у Аргенціне...

Упэўнена: пра зацікаўленых этнічнай радзімай юнакоў і дзяўчат могуць расказаць, бадай, у кожнай беларускай суполцы за мяжой. А не так даўно пазнаёмілася з адметным прадстаўніком другога пакалення беларусаў у Санкт-Пецярбурзе — Дзянісам Званаровым (пра тое згадвала ў артыкуле “У гасцях у “Белых Росаў”, “ГР”, 4.02.2016, №4 (3460)). Ён узначальвае моладзевы адзел Фонду садзяння развіццю беларуска-расійскіх адносінаў “Белыя Росы”. Яшчэ

Дзяніс Званароў (у цэнтры) з сябрамі на хакейным матчы Беларусь-Фінляндыя ў Пецярбурзе

працуе ва Урадзе Санкт-Пецярбурга, у Камітэце па знешніх сувязях, і ён жа — старшыня Міжнацыянальнага моладзевага савета.

Менавіта Дзяніс праводзіў для землякоў экскурсію па Піцеры. І хоць у руках у яго быў турыстычны даведнік, зазіраў у яго зрэдку. Шмат цікавай інфармацыі выдаваў з галавы. У многіх месцах звяртаў увагу на

беларускі след. Так, на Неўскім праспекце мы пабачылі дом Мертанса, гандляра мяхамі. Аказваецца: будынак той спраектаваны архітэктарам Мар’янам Лялевічам, ураджэнцам беларускага Ваўкавыска. Дарэчы, яго тварэнне — і кінатэатр Parisiana на тым жа Неўскім. Усяго ў гістарычным цэнтры Пецярбурга больш за 150 дамоў, пабудаваных архітэктарамі-

беларусамі. Яшчэ Дзяніс казаў: у горадзе каля 30 “беларускіх мяцінаў” адзначаны мемарыяльнымі дошкамі. І прысвячаюцца яны акадэмікам Барысу Галеркіну ды Генрыху Графту, паэтам Янку Купалу ды Адаму Міцкевічу, падпольшчыку Канстанціну Засланаву, хірургу Яўстафію Багданоўскаму, акушэру Антону Красоўскаму...

→ Стар. 2

ВЕСТКІ

І сюрпрызы, і падарункі

Госці Дня беларускага пісьменства, сярод якіх будуць і беларусы замежжа, падараць Рагачову свае любімыя кнігі

Пра гэта на пасяджэнні арганізацыйнага камітэта па падрыхтоўцы і правядзенні Дня беларускага пісьменства ў Рагачове паведаміла намеснік прэм’ер-міністра Наталля Качанавя. Незвычайная акцыя пройдзе ўпершыню: гасцям свята, якія з’едуцца ў райцэнтр з розных рэгіёнаў Беларусі, краін блізкага і далёкага замежжа, прапанавана прывезці з сабой і падарыць гораду свае любімыя кнігі. Пасля літаратура трапіць у рагачоўскія бібліятэкі. Наталля Качанавя адзначыла арыгінальнасць ідэі і запэўніла: у далейшым яна стане традыцыйнай пры правядзенні Дзён беларускага пісьменства і ў іншых рэгіёнах краіны.

Да свята ў Рагачове прымеркавана і навукова-асветніцкая экспедыцыя “Дарогамі святын”, якая пачнецца 31 жніўня і завершыцца 4 верасня. Маршрут яе пройдзе па пяці раёнах Гомельскай вобласці і Гомеля, а ў склад увойдуць прадстаўнікі духавенства і творчай інтэлігенцыі. Адбудзецца і міжнародны круглы стол пісьменнікаў, у якім прымуць удзел творцы з Азербайджана, Вялікабрытаніі, Кітая, Казахстана, Кыргызстана, Сербіі, Славакіі. Упершыню ў свяце паўдзельнічаюць і прадстаўнікі беларускай дыяспары з 19 краін блізкага і далёкага замежжа.

Усяго ў праграме Дня беларускага пісьменства больш за 70 мерапрыемстваў. Будуць працаваць выстава СМІ, літаратурныя падворкі. Пройдзе свята літаратурных дажынак. Запланавана наладзіць таксама тэле-мост з гарадамі-пабрацімамі Рагачова: расійскімі Кацельнікамі, украінскім Наваград-Валынскім.

НАВАКОЛЛЕ

Лясныя волаты

Іна Ганчаровіч

Сёлета споўнілася 70 год як зубр вярнуўся ў Белавежскую пушчу

18 ліпеня 1946. Менавіта ў гэты дзень у беларускай частцы Белавежскай пушчы пачалося аднаўленне папуляцыі зубра. І гэтая падзея для Беларусі нерадавая. Шмат намаганняў было патрачана на тое, каб адно з самых старажытных і буйных жывёл у Еўропе змагло не толькі вярнуцца ў беларускую прыроду, але і паспяхова прыжыцца ў ёй.

Пра гісторыю вяртання зус-

бра мы гутарылі з вядомым вучоным, зубразнаўцам, кандыдатам біялагічных навук, вядучым навуковым супрацоўнікам Нацыянальнага парку “Белавежская пушча” Аляксеем Буневічам.

Еўрапейскі зубр. Калісьці яго статкі можна было амаль што паўсюдна сустрэць у шырокіх лясах Еўропы. Яго велізарная постаць, люты выгляд і незвычайная сіла праслаўляліся ў творах філосафаў і паэтаў. Дастаткова ўспомніць, напрыклад, паэму Міколы Гусоўскага “Песня пра зубра”. Царом беларускіх лясоў і пушчаў з’яўляецца грозны і

магутны асілак — зубр. Такіх магутных звяроў, піша аўтар, прырода захавала толькі пад зоркай Палярнай — у нас, на Беларусі. Зубр у паэме — алегарычны вобраз роднага краю, сімвал яго былой магутнасці. Надзелены незвычайнай сілай, зубр — звер міралюбівы, бяскрыўдны, калі яго не зачэпаць, не патрываюць. І ён люты, бязлітасны, калі абараняецца пры нападзе ворагаў. Паэт маляўніча апісвае зубрыны статак: тут адлюстраваны і стады інстынкт, і вернасць у парах, якую можа парушыць толькі смерць, і скрытая сіла, і невычэрпная энергія, і магутнасць. Мікола

Аляксей Буневіч шмат ведае пра белавежскіх асілакаў

Гусоўскі надзяляе зубра здольнасцю мысліць, чуйна рэагаваць на дабро і зло: “Зубр, як мы лічым спрадвеку, хоць звер, але ж ратнік./ Ён прызнае

перамогу, здабытую чэсна, / Сілай на сілу, і мужнасць на мужнасць”. Аднак лес знішчаўся, а разам з ім знікалі і зубры. → Стар. 4

РАЗАМ

Шчасце новых дарог

Актывісты суполкі “Уздым” з Даўгаўпілса ў чарговы раз пабывалі ў Краславе, а таксама на Бацькаўшчыне

Рух, як вядома, жыцця аснова. Вось і мы, актывісты суполкі “Уздым” з Даўгаўпілса, не стамляемся вандраваць, удзельнічаем у розных праектах. Раскажу пра дзве паездкі, удзельнікам якіх быў сёлета.

Выстава ў Краславе

Таварыства “Уздым” даўно супрацоўнічае з Беларускай таварыствам “Вясёлка” і знакамітай сярэдняй школай “Varaviknsne” (“Вясёлка”) з горада Краслава. Дзеці школы ўдзельнічалі ў святочным канцэрце, што ладзіўся да 20-х угодкаў беларускай нядзельнай школы “Вясёлка” з Даўгаўпілса. А нашы выхаванцы былі ў краслаўскіх равеснікаў на навагоднім свяце.

Сёлета мы ладзілі выставу самадзейных мастакоў таварыства “Уздым” у школе Краславы, калі адзначалі Дні славянскай культуры. А ў школе якраз быў чарговы выпуск вучняў факультыва беларускай культуры: ён працуе з 1993 года з ініцыятывы дырэктара Аркадзя Флейшмана. Спачатку заняткі вяла С. Стэльмачонак, потым — Н. Курціша, а з 2012-га вядзе Н. Тадэла. Сёлета факультыву закончылі 9 вучняў. Школе наведваў таксама, налад-

жваючы сяброўскія стасункі з мясцовымі беларусамі, і прадстаўнік Полацкага дзяржніверсітэта Александр Андрыеўскі.

З віншавальнымі словамі да вучняў звярнулася дырэктар школы Людміла Сенчанкова, кіраўніца факультыва Надзея Тадэла. Вучні праспявалі некалькі беларускіх песень. Дарэчы, выступалі ў прыгожых беларускіх касцюмах. Я ж, прадстаўляючы выставу, раскажу пра саміх мастакоў, а гэта Анастасія Сазанкова, Оскар Янсан, Галіна Жэлабоўская і Надзея Паўловіч. Асабістыя выставы іх праходзілі ў Даўгаўпілсе, Рызе, Віцебску, Браславе. Галіна Жэлабоўская — сябар Аб’яднання мастакоў- беларусаў Балтыі “Маю гонар”, Анастасія Сазанкова і Оскар Янсан уваходзяць у Латгальскую асацыяцыю мастакоў, Надзея Паўловіч вучыцца ў Стагольме. Дзеці спадбаліся карціны, выкананыя ў розных стылях. Дзякуем за дапамогу ў арганізацыі выставы кіраўніцтву школы, сябрам таварыства “Вясёлка” з Краславы, Аляксандру Клімаву і Святлане Стэльмачонак, адміністрацыі школы “Varaviknsne” (“Вясёлка”).

ЖАННА БЯЛЯЎСКАЯ

Хораша душы на “Браслаўскім кірмашы”

Мы сябруем, супрацоўнічаем з Браслаўскім музейным аб’яднаннем, і таму таварыства “Уздым” паўдзельнічала ў “Браслаўскім кірмашы”. Традыцыйна свята ладзілася ў Доме рамёстваў, што на беразе возера Дрывяты. А пагода сёлета 7 жніўня не надта спрыяла, і таму канцэрт, майстар-класы прайшлі ў музейным памяшканні.

Беларусы Даўгаўпілса ладзілі кірмаш у Браславе

Жнівень — спрыяльная пара для сустрэчы сяброў, і “Браслаўскі кірмаш” сабраў надзіва шмат удзельнікаў, гледачоў. Прыехалі на Бацькаўшчыну беларусы з Латвіі, госці з Расіі, былі нават з Амерыкі.

Суполку “Уздым” прадстаўлялі старшыня таварыства Людміла Сінякова, член праўлення Жанна Бяляўская, гісторык-краязнавец Мікола Паўловіч, а таксама ўдзель-

ніцы гурта народнай песні “Купалінка”: Тэрэса Паўлава, Валянціна Ліпінская, Іна Валюшка. Нашу дэлегацыю гасцінна прымалі Надзея Дударонак, дырэктар музейнага аб’яднання, а таксама Элеанора Зінкевіч, кіраўніца Дома рамёстваў, і Ларысай Дарафейчык — яна была галоўнай гаспадыняй і вядучай на кірмашы.

Нам аказалі вялікі гонар: даручылі адкрыць

свята “Купалінка” спявала народныя беларускія і латышскія песні. Яшчэ В. Ліпінская і Л. Сінякова паказалі жартаўлівую імпрэзу “Прыгоды суседак на кірмашы”. І якраз пад час яе суполка “Уздым” падаравала Браслаўскаму аб’яднанню музеяў латышскія прысмакі ды гістарычныя артэфакты з маіх новых знаходак. А нам падарылі выяву герба Браслава і паштоўкі з відамі Браслаўшчыны.

Гледачам спадабаліся выступленне калектыва з Ахрэмаўцаў “Сябрына”, песні пад гармонік маладой спявачкі з Кубані. На кірмашы працавалі майстар-класы: гэта было пляценне з саломкі ды паперы, выраб ляляк-абярэгаў, ткацтва, вязанне. Прадаваліся вырабы народных майстроў Браслаўшчыны. На свяце было шмат ганаровых гасцей, у іх ліку і дыпламаты з замежжа: з цыкавасцю знаёміліся з музейным аб’яднаннем. З’явіліся і ў нас новыя знаёмцы. Узніклі задумы, якія, спадзяемся, увасобім у рабоце суполкі. А потым за кубкам кавы ў гатэлі музея мы дзядзіліся ўражаннямі ды абмяркоўвалі новыя планы.

Мікола Паўловіч, сябра таварыства “Уздым”

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Дзяніс і яго каманда

Ёсць у Піцеры нават помнік кіраўніку паўстання 1794 года Тадэвушу Касцюшку. Адна з піцэрскіх вуліц носіць назву ў яго гонар. А ў жылым раёне Ржэўка-Парахавыя Чырво-нагвардзейскага адміністрацыйнага ёсць вуліца Беларуская... Увогуле беларускіх гістарычных мясцін у Паўночнай сталіцы Расіі — не злічыць. Мяне ж на гэты раз цікавіла, дзе сёння гуртуецца беларуская моладзь Піцера, як праводзіць час.

Аказваецца, моладзь “Белых Росаў” — гэта перш за ўсё каманда. Футбольная! “Нішто лепей за спорт не злучае людзей, — упэўнены Дзяніс. — Заўсёды ёсць нагода сабрацца — на трэніроўку, абмеркаваць справы”. Кажы: у Піцеры футбол — у пашане, быць нават у аматарскім клубе — ужо гонар. Футбольныя каманды ствараюцца і пры нацыянальна-культурных аб’яднаннях: іх ужо каля 60. Некалькі год запар беларусы ўдзельнічаюць у гульнях Міжнацыянальнай лігі Пецябург, Кубка Губернатора, Міжнацыянальнай восені. Каб патрапіць у асноўны склад каманды, трэба прайсці сур’ёзны адбор: прычым не толькі быць у добрай фізічнай форме, але і... мець беларускія родавыя карані. Дарэчы, беларуская каманда мае назву “Разам”. І ў тым, кажы Дзяніс, увесь сэнс: каб быць адзінымі і ў мэтах, і ў справах.

Увогуле ён ва ўсім шукае навуковае абгрунтаванне, гістарычны падмурак. І да беларускага руху ён прыйшоў, робячы бакалаўрскую працу ва Універсітэце імя Герцэна па тэме “Развіццё і станаўленне дзяржаўнасці

Беларусі”. А выбраў яе, бо ў сям’і заўсёды станюча ставіліся да Беларусі, гэта — Радзіма бацькі Дзяніса. Часта і сам ён бываў у Крычаве, у гасцях у бабулі. Шукаючы матэрыялы для навуковай працы, Дзяніс пазнаёміўся з многімі беларусамі Санкт-Пецябург: гэта Мікола Нікалаеў, старшыня Беларускага грамадска-культурнага таварыства СПб, аўтар кнігі “Беларускі Санкт-Пецябург”, кіраўніца фонду “Белыя Росы” Ірына Рогова... Звяртаўся і ў аддзяленне беларускага Пасольства, тагачасны кіраўнік якога Алег Кабанюк і параў хлопцу наладзіць працу моладзевай суполкі. Так Званароў з цягам часу і зрабіў: арганізаваў студэнцкую моладзь, стварыў нацыянальную футбольную каманду. Цяпер Дзяніс — аспірант СПбДУ, факультэта міжнародных адносін. У кандыдацкай зноў звяртаецца да пытанняў, як ён сам называе, палітычнай псіхалогіі, дакладней — ідэнтыфікацыі беларусаў як нацыі. Дзяніс штогод бывае ў Беларусі. Гаворыць, яму падабаюцца адметныя праекты грамадскіх арганізацый: “Будзьма беларусамі!”, “Мова нанова”. “Хай яны пакуль толькі пробныя, іх яшчэ можна карэктаваць, — кажы малады супляменнік. — Але гэты крокі ў правільным кірунку”.

Тэматычныя культурна-асветніцкія вячоркі, пад час якіх гавораць, спяваюць па-беларуску, праходзяць і ў Пецябурзе. Дарэчы, многія са стваральнікаў “моўнага клуба” прыйшлі ў яго з футболу. Як, напрыклад, хлопец Філіп з гучным беларускім прозвішчам Буракевіч. Раней ён ведаў пра Беларусь хіба тое, што

На форуме дзелавага супрацоўніцтва у Санкт-Пецябурзе

бабуля ў яго з Гродзенскай вобласці, а вось зацікавіўся беларускай тэматыкай, грамадскай дзейнасцю. “Маладым беларусам Санкт-Пецябург, як і нашым аднагодкам у іншых краінах дый у самой Беларусі, не хапае зносінаў на адзінай мове, — лічыць Дзяніс Званароў. — І гэтая мова, падаецца мне, павінна быць абавязкова беларуская. Тым больш, што яна — наша родная. Скажу па ўласным досведзе: як пачаў вывучаць мову, то лепш стаў разумець сваіх родных, культуру краіны, а ўрэшце й самога сябе”.

У планах беларускай моладзі Піцера — наладзіць стасункі з суполкамі беларусаў у іншых краінах. Дарэчы, у эру інтэрнэта зрабіць тое, мяркую, будзе няцяжка. І пры зносінах “нашы піцэрцы” маюць намер карыстацца толькі роднаю беларускаю моваю. Вы гатовы падтрымаць такую ідэю, паважаныя нашы чытачы? Калі так, то смела выходзьце з піцэрцамі на

кантакт.

Пасля знаёмства з Дзянісам разважала: якая ўсё ж добрая змена падрастае ў лідараў беларускага руху! Гэта людзі адукаваныя, цікаўныя, з жаданнем зрабіць многа і прыгожа. Яны ўпэўненыя: іх веды, праца па захаванні традыцыйнай культуры, любоў да этнічнай Радзімы найперш патрэбна — ім самім. Бо такім чынам у беларускіх душах, кажучы сучаснаю камп’ютарнаю моваю, актывуюцца велізарныя духоўныя скарбы, прыхаваныя многімі пакаленнямі продкаў. І ў адказ на пытанне Дзяніса, ці ў правільным кірунку маладыя піцэрцы рухаюцца, ці патрэбны ўвогуле беларускі рух за мяжой, гучыць прапанова старшыні таварыства “Радзіма” Максіма Дубянка: а чаму б не правесці ў Мінску сустрэчу-канферэнцыю з удзелам маладых супляменнікаў! Спадзяюся, гэтая цікавая задума здзейсніцца.

ВЕСТКІ

У Сакрамэнта — па-беларуску

Клас беларускай мовы і літаратуры адкрыўся ў амерыканскай школе

У школе Community Outreach Academy ў прыгарадзе сталіцы штата Каліфорнія горада Сакрамэнта ў зоне кампактнага пражывання славянскай дыяспары, адкрыўся клас беларускай мовы і літаратуры. Пра гэта паведамлілі ў прэс-службе МЗС Беларусі.

У школе каля 1 300 вучняў ад 5 да 12 гадоў, у большасці сваёй гэта — дзеці славянскіх імігрантаў, у тым ліку выхадцаў з Беларусі. Штогод колькасць беларускіх дзяцей у школе павялічваецца. Па словах дырэктара навучальнай установы, ураджэнкі Беларусі, Ларысы Ганчар, многія бацькі зацікаўлены, каб іх дзеці ведалі родную мову.

Ідэя адкрыцця класа ўзнікла, калі ў студзені беларуская дэлегацыя, якая знаходзілася ў Каліфорніі, наведвала школу. Пасля ўжо амерыканскія госці пабывалі ў беларускім Гродне і заключылі дамову аб супрацоўніцтве з гарадской школай №32. Тады пад час круглага стала беларускія і амерыканскія педагогі абмяняліся вопытам, падзяліліся сучаснымі метадамі выкладання беларускай мовы. Дамовіліся: такое супрацоўніцтва стане пастаянным. У перспектыве ж - абмен вучнямі ў выкладчыкамі школ, рэалізацыя сумесных адукацыйных праектаў. Адкрыццё беларускага класа ў Сакрамэнта стала магчымым пры садзеянні МЗС Беларусі, пасольства ў ЗША і Гродзенскага гарвыканкама. Школе перададзены і неабходныя вучэбна-метадычныя матэрыялы.

СПАДЧЫНА

Паэзія, што бярэ ў палон

У Беларусі адзначаюцца юбілеі вядомых паэтаў з Магілёўшчыны: Сцяпана Гаўрусёва і Анатоля Сербантовіча

Паэтычнае слова — гэта не проста занатаванае ў вобразах светаўспрыманне, перажыванні асобнага творцы. Паэзія — той чароўны код, ведаючы які можна бясконца спазнаваць душу народа, з якога выйшаў талент. Давайце ўслухаемся ў тое, што хоча сказаць нам з мінулага Анатоль Сербантовіч: “А лес трывожнай бронзай празвінеў! / Таму так многа ў нас было паэтаў, / Каб і за ўсіх, хто гаварыць не ўмеў, / Яны пра край наш расказалі свету! / Таму ж у нас паэтаў — як бяроз, Таму ў нас і бяроз — нібы паэтаў, / І цёпла сэрцу ў студзеньскі мароз, / І нават самай цёмнай ноччу светла”.

Сёлетні Год культуры багаты на юбілеі людзей знакамітых, якія ўзбагацілі нацыянальную культуру, сталі гонарам Беларусі. Многія з іх вядомыя й за межамі краіны, імёны ж іншых — менш вядомыя, але ж і яны плённа папрацавалі на карысць Бацькаўшчыны. Супрацоўнікі Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры шмат робяць, каб імёны таленавітых творцаў былі на слыху. Сёлета мы адзначаем, напрыклад, юбілеі двух цудоўных паэтаў з Магілёўшчыны: Сцяпана Гаўрусёва і Анатоля Сербантовіча.

Паэтычнае свята пад назвай “Там пачынаецца паэзія...” у Літаратурным музеі Максіма Багдановіча доўжылася дзве гадзіны. Гучалі вершы, успаміны, песні. Для школьнікаў, студэнтаў творы гэтых паэтаў былі адкрыццём, а успаміны, якімі дзяліліся Віктар Карамазай, Мікола Чарняўскі дадалі свежыя штрыхі да іх партрэтаў. Лёсы паэтаў, хоць і мелі яны розніцу ва ўзросце, мелі шмат агульнага. Лірызму вечарыне дадалі й песні на словы беларускіх паэтаў у цудоўным

У Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры ўспаміналі творцаў

Анатоль Сербантовіч

выкананні Таццяны Грыневіч.

Розніцы паміж імі — амаль роўна 10 гадоў: Сцяпан Гаўрусёў (10.05.1931) з вёскі Нова-Аляксандраўка (цяпер Дрыбінскі раён), Анатоль Сербантовіч (13.05.1941) з вёскі Ордаць Шклоўскага раёна. Абодвух падтрымліваў і натхняў выдатны зямляк-паэт Аляксей Пысін. Гаўрусёў пражыў 57, Сербантовічу толькі 29 гадоў, а папрацавалі яны ў паэзіі плённа: у першага выйшла 13 зборнікаў, у другога — тры. Абодва нарадзіліся ў маі, а пайшлі з жыцця ў сакавіку: Сербантовіч у ноч з 20 на 21 сакавіка 1970-га, Гаўрусёў — 12 сакавіка 1988-га. Письменнік Віктар Карамазай, згадваючы Сцяпана Гаўрусёва, параўнаў яго з волатам, у якога быў па-славянску адкрыты і пры-

гожы твар, які не псавала й сівізна. Паэт меў востры і ўчэпісты розум, ясную памяць, валодаў энцыклапедычнымі ведамі. Унутраная сіла яго заварожвала, прымушала звярнуць на сябе ўвагу. На сустрэчы ў Літінстытуце Аляксандр Твардоўскі выдзеліў яго сярод іншых.

Звонкім школьскім жаваранкам, які маладзенькім узляцеў у зеніт беларускай паэзіі з высокага берага рэчкі Басі ля вёскі Ордаць і зачараваў чытачоў шматгалосай і шматфарбнай мелодыяй вершаў, паэм, санетаў, называў Анатоля Сербантовіча Аляксей Пысін. Арыгінальны талент заўважылі Рыгор Барадулін, Мікола Аўрамчык, Сцяпан Гаўрусёў, Варлен Бечык, Васіль Макарэвіч, Мікола Мішчанчук, Барыс Сачанка ды іншыя пісьменнікі.

Якім Анатоль быў у жыцці, як працаваў над вершамі — пра тое на імпрэзе расказаў Мікола Чарняўскі: з ім Сербантовіч разам здымаў кватэру на вуліцы Красівай. У Гаўрусёва і Сербантовіча шмат вершаў прысвечана каханню, роздуму над жыццём, захапленню роднай зямлёй. І паколькі яны дзецьмі бачылі жахі вайны, то стварылі сапраўдныя шэдэўры ваеннай тэматыкі. Вось як пісаў Сцяпан Гаўрусёў: “Я вырас пад гарматнымі стваламі, / Я мераў час секундай, а не днём, / Я вызначаў свой рост не пад сталамі, / Пад рашчыхленай пашчай, пад агнём”. І не з меншаю паэтычнай сілай ва ўнісон яму пісаў

Сцяпан Гаўрусёў

Анатоль Сербантовіч: “Трывог і сноў пазбавіцца? Ніколі! / Я спаць кладуся, як іду ў бой, / Каторы год паўзу па мінным полі, / Па мінным полі памяці маёй”. Абодва яны рана задумаліся аб прызначэнні паэзіі, ролі ды месцы творцы ў грамадстве, пра адказнасць за кожнае сказанае слова. Скажам, Анатоль Сербантовіч запэўніваў чытача: “Не думай, што дзеля славы / Я песні свае пю, / Паэзіі я па праву, Поўнасцю аддаю / Сябе...”

Юнак жыў паэзіяй, пра тое сведчаць і вершы, і успаміны тых, хто яго ведаў, артыкулы даследчыкаў, якіх кранула паэзія творцы. Леанід Галубовіч успрымае асобу Анатоля Сербантовіча, як свайго сучасніка: “Не ведаў яго, а ўспамінаю, як жывога. Бы

ЖАВАРАНАК У ЗЕНІЦЕ, звiнiць ён мне лепшымi сваiмi песнямi. У кожнага, нават вялiкага паэта, не так шмат помых радкоў, якiя ў пэўны час шэпчуцца намi, як заветныя малiтвы... Не так многа iх i ў яго. Але ёсць, i якiя: “Неба зорнаю кнiгаю, / Дрэва шэрага клiн, / Плачуць цiяя кнiгаўкi, / Я не знаю — па кiм, / Плач лунае, як мiльгаўка, / I пакуль прамiльгне, Мне здаецца, / Што кнiгаўкi / Плачуць толькi па мне”... I ўсё ж думаецца мне: ён “не самотны”. Не, не таму што “кнiгу мае”, а найперш, таму, што мае свайго ЧЫТАЧА насуперак усаму, i — праз дзесяць гадоў i праз трыццаць... Чалавек, якi прайшоў з АЗБУКАЙ жыцця на вуснах праз МIННАЕ ПОЛЕ, варты заручальнага ПЯРСЦЁНКА нашай памяцi...”

А вось яшчэ адно меркаванне. “Ён не пражыў i трыццацi гадоў, пiсаў i ўвогуле толькi дзесяць. Глыток жыцця, празрысты i свежы, i — смерць. Якая нiкога не шкадуе, нiкога не выбiрае i не глядзiць нават на тое, што ты зусiм малады, што ты — паэт i не ўсё яшчэ сказаў з таго, што хацеў i мог. Але тое, што нарадзiлася, — што гарэла i бiлася ў душы Паэта, — нiколі не згасне, не сьдзе ў нябыт”. Так напiсаў крытык, паэт i драматург Сяргей Кавалёў у пранiкнёнай прадмове да зборнiка вершаў Анатоля Сербантовiча “Жаваранак у зенiце”. Ён жа прысвяцiў артыкул “Сон пра рамонкавага хлопчыка” Сцяпану Гаўрусёву, высока ацанiў ягоную творчасць.

Паэты-землякi пакiнулі нам у спадчыну генiяльныя радкi, якiя супакойваюць, радуець, суцяшаюць, настройваюць на фiласофскi лад: “Сыплецца ў душу каменняў град, / Ды сказаць хачу я не пра тое, / Колькi б нi было нi здрад, нi страт, / А жыццё ўсё роўна залатое! (С. Гаўрусёў). Хай будучь з намi па жыццi i гэтыя мудрыя радкi Анатоля Сербантовiча: “Не думайце з трывогаю пра вечнасць, / Забудзьце пра хвiлiны забыцця, / Складаецца з трагедыi чалавечых / Вялiкая трагедыя жыцця”.

Сапраўдныя паэты не вучацца паэзіі — яны ў ёй жывуць: сталеюць, здзяйсняюць, памiраюць. Так было ў Сцяпана Гаўрусёва i Анатоля Сербантовiча. Iх творчасць яркая i адметная: дакранешся да яе аднойчы — i назаўсёды трапляеш у палон.

Лiдзiя Шагойка,
загадчыца культурна-адукацыйнага аддзела
Дзяржаўнага музея гiсторыi
беларускай лiтаратуры

МАРШРУТЫ ЛЕТА

Родныя людзі з Куйтуна

Актывісты беларускай дыяспары з Іркуцка здзейснілі этнаграфічную экспедыцыю ў сiбірскую глыбiнку

Сёлета напрыканцы лiпеня мы з Воляй Галанавай наведалі пасёлак гарадскога тыпу Куйтун, адзiн з райцэнтраў Іркуцкай вобласцi, ды вёску Ключы, заснаваную беларускiмi перасяленцамi. Увогуле ў раёне лёгка сустрэць беларусаў, гэта нашчадкi перасяленцаў з Беларусi. Кiраўнiк раёна Андрэй Іванавiч Палонiн — беларус. Як мы даведалiся, ягоныя продкi перасялiлiся ў Сiбiр з Вiцебскай губернi: цяпер Бешанковiцкi раён. А яшчэ ж i

кiраўнiца самога пасёлка, Галiна Аляксандраўна Манух, у дзявоцтве мела яскравае прозвiшча Сiнкевiч — таксама нашчадак беларусаў-перасяленцаў. А побач з самiм Куйтунам ёсць цэлае сузор’е вёсак, заснаваных беларусамi: Андрушына, Ключы, Сулкет, Алкiн, Каразей, Качарма, Бурук, Барлук, пасёлак Лермантаўскi ды iншыя.

Што ж, для беларускiх этна-экспедыцый тут — вялiкае поле дзейнасцi, можна знайсцi шмат чаго цікавага. Дарэчы, ў многiх з пералiчаных вёсак мы ўжо i былі раней. Нават пакiнулі свае “сляды”: у некаторых паселiшчах ужо створаны беларускiя суполкi, а таксама беларускiя творчыя гурты.

Бо свае ж людзi: родныя беларусы там жывуць! У Андрушына, скажам, ёсць фальклорны гурт “Сунiчкi”, а таксама дзiцячы танцавальны гурт “Чабарок”. А ў вёсках Сулкет i Алкiн дзейнiчае ансамбль “Ручнiчкi”. З гэтымі вёскамі ў нас ёсць шматгадовае сяброўства ды ўзаемадзейненне.

А вёску Ключы мы наведалі ўпершыню. Там пачулі, што вёска мае тры “раёны”: Баравуха, Краiна, Забока. Усе, як бачым, з беларускiм каларытам. Пра экспедыцыю рыхтуем грунтоўны тэкст.

Дзякуем за дапамогу, апаведы тым, з кiм сустракалiся. Гэта Манух (Сiнкевiч) Галiна Аляксандраўна, Анцiпiна (Сапега) Ганна Валер’еўна, Велiсевич Іван Аляксеевiч, Сiдорына

Вольга з Іванам і Святланай Велісевичамі

Людмiла Валер’еўна, Цiтова (Кавецкая) Галiна Васiльеўна, Краўчанка Святлана Мiкалаеўна ды iншыя, хто нам надаў хоць нейкую ўвагу. А высьнова пасля экспедыцый ў нас такая:

у Куйтунскiм раёне, як i ў Беларусi, жыве шмат спагадных i добрых людзей. Я ж сам, сустрэўшыся з iмi, быццам на Радзiме бабываў.

Алег Рудакоў, г. Іркуцк

Лясныя волаты

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Яны ж, між іншым, былі вельмі каштоўнымі для паляўнічых: мяса смачнае, са шкур выраблялі футры, з падшэрстку — рукавіцы і шкарпэткі. А рогі, якімі можна было, паводле паданняў, абясшкодзіць нават моцны яд, перадаваліся ў спадчыну з пакалення ў пакаленне.

Гнаныя чалавекам, зубры ледзь не зніклі з твару зямлі. І Белавежская пушча стала апошнім іх прытулкам: у 1803 годзе ўказам імператара Аляксандра I зубр быў абвешчаны запаведнай жывёлай.

Першая сусветная вайна нанесла яшчэ адзін удар па зубрах. У 1919-м загінуў апошні белавежскі волат. Знікненне самага буйнога млекапітаючага Еўропы ўсхвалявала навукоўцаў. У 1923 годзе ў Парыжы пад час Міжнароднага кангрэса па ахове прыроды дэлегат Дзяржаўнай камісіі аховы прыроды з Польшчы Ян Штольцман выступіў з прапановай аб стварэнні Міжнароднага таварыства па захаванні зубра. Ініцыятыва была падтрымана. Так, пасля 10-гадо-

вай адсутнасці зубраў у Белавежскай пушчы (у той час яна знаходзілася ў межах Польшчы), пачаліся работы па штучным вяртанні жывёл. Першымі ў 1929-1930 гадах былі завезены каўказска-белавежскія асобіны.

У 1939 годзе землі пушчы разам з ужо 19 зубрамі ўвайшлі ў склад БССР, якая засноўвае тут дзяржаўны запаведнік. Аднак дзейнасць яго перапыніла Другая сусветная вайна. І ўсё ж тэрыторыя амаль не пацярпела, бо тут была створана ўзорная паляўнічая гаспадарка. Пасля заканчэння вайны на савецка-польскай міжрадавай сустрэчы ў Маскве было вырашана падзяліць пушчу на дзве часткі: беларускую і польскую. Зубрагадавальнік апынуўся на польскай частцы. Беларуская ж засталася без зубраў. Аднак і там у хуткім часе пачалі разводзіць гэтых велічных жывёл.

У 1946 годзе ў 12 км ад вёскі Каменюкі на месцы, дзе раней жылі дзікія статкі, быў закладзены новы гадавальнік для развядзення чыстакроўных белавежскіх зубраў.

Нарэшце 18 ліпеня 1946 года з Польшчы прывезлі трох самцоў і дзвюх самак каўказска-белавежскага паходжання. З гэтага дня і пачалася шматгадовая і вельмі карпатлівая праца па гадаванні лясных волатаў.

Адказнай за гэтую справу стала старшы навуковы супрацоўнік Людміла Корачкіна, жанчына, якая прысвяціла без малога 30 год стварэнню першага ў СССР і БССР вольнажывучага статак лясных волатаў. Ёй дапамагалі яе вучні і паслядоўнікі, навукоўцы Пётр Козла, Аляксей Буневіч, іншыя супрацоўнікі Белавежскай пушчы. Такім чынам на запаведнай тэрыторыі зноў з'явіўся вольны статак.

Сёння ў беларускай частцы Белавежскай пушчы жыве 480 зубраў. Але, як запэўнівае Аляксей Буневіч, гэта для пушчы занадта. "Аптымальная лічба каля 350 асобін. Таму частку зубраў мы "рассяляем" па Беларусі. Дзякуючы стварэнню такіх мікрапапуляцый, колькасць зубраў у Беларусі складае каля палутары тысячы жывёл. Гэта прыкладна

24,5% сусветнага пагалоўя. Частку зубраў мы перадаем у іншыя краіны — Расію, Украіну, Малдову, Казахстан. Усяго за 70 гадоў вывезена 270 зуброў".

І ўсё ж, нягледзячы на стабільную папуляцыю, зубры да гэтага часу маюць патрэбу ў абароне. "Зубр ніколі не будзе ў бяспецы, — кажа Аляксей Буневіч. — У асноўным, па генетычных прычынах: набор ген сучаснага зубра досыць вузкі, таму жывёлы схільныя да разнастайных хвароб. Сёння ж перад навукоўцамі стаяць задачы: зберагчы зубра, клапаціцца пра яго і пастаянна павышаць яго папуляцыю".

Дарэчы, як і Мікола Гусоўскі, да вобраза ляснога волата звяртаўся пісьменнік Данііл Гранін. У рамане "Зубр" ён апісваў лёс незвычайнага чалавека, біёлага Н. Цімафеева-Расоўскага. Выява зубра ёсць на эмблеме мінскага хакейнага клуба "Дынама", а таксама Гродзенскага запарку. Зубр-волат стаў талісманам чэмпіянату свету па хакеі 2014 года ў Мінску.

СУПОЛЬНАСЦЬ

Бліжэй адзін да аднаго

Каля мінскай Ратушы ў Верхнім горадзе прайшоў Дзень украінскай культуры

Яшчэ да пачатку канцэртнай праграмы даносіліся запальныя гукі музыкі, а дзяўчаты ў сярэднявекowych строях навучалі наведнікаў старадаўнім нацыянальным танцам. У міні-кафэ прапаноўвалі ўкраінскія стравы: сушы з сала па-Львоўску, зразы бульбяныя з капустай, цыбульнікі, боршч з пампешкамі, закарпацкія галубцы, варэнікі... І ўсе месцы за столікамі, дарэчы, былі занятыя.

На сцэне выступалі фальклорныя калектывы: ансамбль украінскай песні і абрадаў "Ватра", хор "Берагіна", квартэт "Камертон", народны хор украінскай песні "Крыніца" і іншыя. Была прадстаўлена і фотазэкспазіцыя Міколы Лінніка "Захавальніца спадчыны", выставы вышыўкі і традыцыйных ручнікоў, праходзіў кірмаш народных майстроў.

Адкрываў мерапрыемства начальнік галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы Мінгарвыканкама Павел Скалабан. Па яго словах, наведнікі маюць магчымасць пазнаёміцца з культурай суседняй краіны: "На свяце прадстаўлены і народная творчасць, і фальклор, і нацыянальная кухня".

Дарэчы, фестывалі нацыянальных культур у Верхнім горадзе каля мінскай Ратушы сталі традыцыйнымі. Сёлета прайшлі ўжо святы расійскай, армянскай, польскай, карэйскай культуры. На чарзе — грузінскі фэст.

Па дадзеных перапісу насельніцтва 2009 года, у Беларусі каля 160 тысяч украінцаў. Многія з прадстаўнікоў дыяспары — жыхары сталіцы. У Мінску адзін з бульвараў носіць імя Тараса Шаўчэнкі. Тут установаўлена барэльеф Кабзару, знаходзіцца кінатэатр "Кіеў". Яшчэ адзін помнік украінскаму паэту размешчаны каля пасольства Украіны.

ПЛАНЕТА ЛЮДЕЙ

У Неапаль — з песнямі

Кацярына Мядзведская

Супляменніца з Італіі Таццяна Пумпулева лічыць: найлепшы адпачынак бывае толькі ў родным краі. Але і тут яна не забывае пра справы: паспявае правесці яшчэ і важныя перамовы.

Не сакрэт: у кожнай з беларускіх суполак замежжа — свае арыенціры, сферы прыкладання сіл. Кіраўніца Асацыяцыі "Bellarus" у Неапалі Таццяна Пумпулева, ведаю, шмат увагі надае праектам, у якіх задзейнічаны і юныя беларусы. Пад час нашай сустрэчы з ёй у Мінску, у апарце Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў, Таццяна казала: "Мая 12-гадовая дачка Іванна, якая нарадзілася ў Італіі, добра ведае рускую мову, разумее і беларускую. Яе можна пабачыць, як актыўную ўдзельніцу, на ўсіх імпрэзах, што ладзіць аса-

цыяцыя: гэта святы, прысвечаныя класікам літаратуры, а таксама народныя святы, памятныя даты з нашай гісторыі... Нават пашпарт у яе беларускі!"

З сяброўкамі-беларускамі Таццяна часта наведвае неапальскія школы. Праводзяць пазакласныя ўрокі па беларускай культуры: "Апранаем свае нацыянальныя строі, расказваем школьнікам пра значэнні ўзораў вышыўкі, вучым завязваць вузлякі на паясах. Дарэчы, сярод тых вучняў ёсць як італьянцы, так і напалову рускія, украінцы, беларусы, палякі... Нядаўна праводзілі майстар-клас па пляценні Купальскіх вяночкаў. Напрыканцы заняткаў заўсёды паказваем фільмы пра Беларусь і дзелімся ўражаннямі ад паездкаў у родную краіну". Іванна ўжо ведае, пра што будзе расказаць на чарговым уроку: пра смачныя беларускія чарніцы і суніцы, як хадзіла басаноўка па рачным пя-

сочку на беразе Сожа... Яе таксама ўразіла, што святлафоры ў Гомелі, Мінску працуюць вельмі зладжана, што аўтобусы і тралейбусы прыязджаюць на прыпынкі дакладна па раскладзе, а не раз у гадзіну-дзве, як у Неапалі...

У Беларусі Таццяна з дачкою бывае штогод: звычайна летам, едуць на адпачынак. Наведваюць у Гомелі бабулю з дзядулем, гасцюць у сем'ях дзядзькоў (братоў Таццяны), абавязкова заязджаюць у вёску Журавічы — гэта Рагачоўскі раён Гомельшчыны. Там і нарадзілася Таццяна, вучылася ў пачатковых класах. Пасля і сама стала настаўніцай, вучыла гомельскіх хлопчыкаў і дзяўчынак пісаць і чытаць.

Пад час гутаркі з супляменніцай з Італіі Упаўнаважаны па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Леанід Гуляка зацікавіўся досведам выкладання мовы беларускай — двухмоўным дзецям. Паабяцаў

Таццяна Пумпулева паляцела ў Італію з падарункамі

дапамагчы наладзіць сустрэчу ў Міністэрстве адукацыі ў верасні: Таццяна Пумпулева зноў прыедзе на Радзіму, каб паўдзельнічаць у другім пасяджэнні Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа.

Леанід Гуляка і госця з Неапалю абмяркоўвалі праект "Беларусь шматнацыянальная", які рэалізуе апарат Упаўнаважанага. Дамовіліся, што ўжо сёлета ў кастрычніку артысты розных нацыянальнасцяў,

кіраўнікі этнасуполак нашай краіны паедуць у Неапаль. Таццяна адзначыла: прыняць дэлегацыю з Беларусі будзе для Асацыяцыі "Bellarus" вельмі пачэснаю справай. Паабяцала далучыць да агульнага праекта і актывістаў з розных этнасуполак Італіі. Дапамога беларускага пасольства ў Рыме і Ганаравага консула ў Неапалі таксама спатрэбіцца: каб знайсці найлепшыя пляцоўкі для выступленняў.